

A legfontosabb pázsitalkotók, avagy a fű, amin járunk

Mielőtt új pázsitot létesítünk, fontosnak tartom a leggyakrabban használt pázsitalkotók jellemzőinek és élettani jellegzetességeinek az ismertetését.

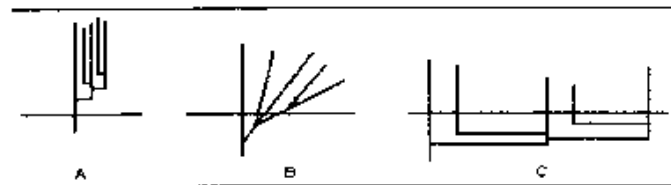
Botanikailag a pázsitfűfélék (*Poaceae*) az egyszikűek (*Liliopsida*) osztályába, a pázsitvirágúak (*Poales*) rendjébe tartoznak. Rendkívül változatosak, 668 nemzetség és több mint 10 000 faj tartozik ide, de csak nagyon kis hányaduk – megközelítőleg 50 faj – használható pázsitgyepek létesítésére.

Morfológiailag – generatív hajtás – száruk belül üreges szalmaszár, mely szárcsomókkal tagolt, a levelek két sorban állnak, levélnyelük általában nincs. A levél a szárhoz levélhüvellyel kapcsolódik, ennek meghosszabbításaként nyelvecske és fülecske függelékként kapcsolódik, ami fontos azonosító bélyeg. Virágzatuk összetett virágzatból álló füzér, buga vagy füzéres buga.

Élettani fejlődésük – csíragyökér, csírahajtás, bojtos gyökérzet és bokrosodási csomó – a fűmag csírázásával kezdődik. Az elvetett fűmag először csíragyökeret és csírahajtást fejleszt. Ezt követően a csírahajtáson megjelenik a bokrosodási csomó, amiből

a későbbiekben a bojtos gyökérzet fog kialakulni. A következő fázisban a csíragyökér csökkenti a működését, majd elhal, de amíg működik, a bojtos gyökér kialakulására gátlólag hat. Ebben az esetben gyökérváltásról beszélünk (a keletet követő 6–8. héten következik be), hiszen a fejlődő hajtásnak van egy, már nem működő csíragyökere, és van egy, még nem kialakult bojtos gyökere. Miután a bojtos gyökérzet teljesen kialakult, a bokrosodási csomóból kifejlődnek a hajtások.

A bokrosodási csomó alapján a pázsitfűféléket *tömött bokrú*, *laza bokrú* és *tarackos* típusokra osztathatjuk (1. ábra).

1. ábra. A pázsitfűfélék bokrosodási típusai
A. Tömött bokrú B. Laza bokrú C. Tarackos

A *tömött bokrúak* esetében a bokrosodási csomó a talajfelszínen van, az oldalhajtások az anyahajtáshoz közel helyezkednek el. Ilyen pl. az aprócsenkesz.

Abban az esetben, ha a bokrosodási csomó a talajfelszíne alatt található, *lazabokrú fűfélék* cso-

portjáról van szó. Az oldalhajtások itt laza térállásban vannak. Ezen fűfélék gyors és agresszív növekedésűek, mint pl.: az angolperje.

A tarackos növények bokrosodási csomója a talaj mélyebb vagy sekélyebb rétegeiben helyezkedik el, tehát a föld alatt vagy a talaj felszínén indákkal terjed. A tarackokból fejlődő új hajtások nagyon laza, tág állásúak. Lassú fejlődésűek, viszont jó a társuló képességük, és sűrűn tarackoznak. Idetartozik pl. a réti perje és a vörös csenkesz.

A gyephasznosítás szempontjából, a tűrőképességet figyelembe véve, a laza

vagy egyáltalán nem tűrik, így kaszálókön terjedtek el.

Felvetődik a kérdés, hogy a fent tárgyalt alfű és szálfűből hogyan következik a pázsit, mint gyephasznosítási típus. A gyepet a szakszerű nyírás és ápolás teszi pázsitgyeppé, tehát a pázsitalkotó növények megjelenésének minősége tőlünk függ.

A fajok tulajdonságait figyelembe véve nemesítettek a fajtákat. Ilyen tulajdonság pl. az angolperje taposás tűrő, a réti perje jó regeneráló, a vörös csenkesz árnyéktűrő, a fehér- és cérnatippan sekély nyírást elviselő képessége.

Napjainkban a kereskedelmi forgalomban kapható fűmagkeverékeket az angol- és réti perje, vörös és nádképi csenkesz, valamint a fehér- és a cérnatippan alkotják. Természetesen számos fajtájuk és alfajuk is megtalálható, amelyeket a különböző igényeknek megfelelően nemesítettek.

De mit is érdemes megjegyezni ezekről a gyepalkotókról, mielőtt használatba vesszük őket.

Angolperje

(*Lolium perenne* L.)

Futball és lóversenypályák, valamint kerti pázsi-

tok nélkülözhetetlen alkotója. A fajták nemesítéskor felhasználták a taposást igénylő tulajdonságát. Gyors csírázású és növekedésű, gyomelnyomó képessége jó.

Ha azonban a keverékben nagy mennyiségben van jelen, a kezdetben gyengébb fejlődésű, de értékes fajokat elnyomja (réti perje, vöröscsenkesz). Ezért fontos, hogy a keverékben 30%-nál ne legyen több (magasabb pázsitkultúrával rendelkező országokban a keverékben nem található angolperje, ilyenkor a dobozon a „*Lolium free*” felírat olvasható).

Levelei sötétzöldek, fényes fonákúak. Fényigényes, tehát az árnyékolást nem bírja. Vízigénye közepes, nyírási magassága 40–50 mm. A 3–4 éves, rövid élettartama és a zombékosodó, csomós gypet adó tulajdonsága, megfelelő időszakonként végzett hengerezéssel elkerülhető. A fenntartás színvonalára érzékeny, önfelújító képessége gyenge. Keverékben réti perjével, vörös- és esetleg nádképi csenkesszel társítható.

Réti perje

(*Poa pratensis* L.)

Az igényes pázsitok finom levelű, sűrű, tömött gypet képező, jó igénybevétel tűrésű növénye.

Alkalmazható futball- és golfpályákon, valamint kert pázsitokban egyaránt. Nagyfokú önfelújító képességgel rendelkezik, tehát a sérüléseket gyorsan beövi. Levelei az angolperjénél világosabb zöldek/szürkés zöldek. Fényigé-

nyes, jó vizgazdálkodású, magas tápanyagtartalmú talajt kíván. A rövidre nyírást nem szereti, optimális nyírási magassága 30–50 mm. A nyíradékot minden nyírást után érdemes eltávolítani, a filcesedés elkerülése érdekében. Ha ez nem történik meg, a felszíni rétegbe a növény a tarackjaival belenő, és ez később kiszáradva a gyp ritkulását okozza. Az elmaradó talajszellőztetésre érzékeny. Legkedvezőbb pázsitalkotó társnövénye a vöröscsenkesz.

Vöröscsenkesz

(*Festuca rubra* L.)

Az árnyékos területek, taposást jól tűrő pázsit- és sportgyepek egyik fontos, finom szálú növénye. Olyan helyekre, ahol kevés a fény, ajánlott vörös csenkeszt tartalmazó keveréket vetni. Talajjal és tápanyaggal szemben nem igényes, csak az agyagos talajokat nem szereti, viszont a lassú csírázása miatt a telepítéssel szemben igényes. Nyírási magassága 30–50 mm. A réti perjével egy ütemben fejlődik, ezért nagyon jól társíthatóak.

Két változatát használják, az egyik a *Festuca rubra* var. *rubra* tarackos, terjedő tövű, sűrű gypet képező, vékony levelű változat. Nem bírja az alacsony nyírást és az erős igénybevételt, ezért elsősorban parkok gyepnövénye.

A másik változat a *Festuca rubra* var. *commutata*. Ellentétben a var. *rubra*-val, jól bírja az alacsony nyírást, ezért sportgyepek-

ben gyakran előfordul, leginkább golf- és futballpályán.

Díspázsit keverékekben megtalálható a rövid indákat képző fajtája, a *Festuca rubra trichophylla* is.

Fehér vagy tarackos tippán

(*Agrostis alba* L.)

Elsősorban sport célokra az indás változatait nemesítik. Különösen golf „greenek” létesítésére használják, mert nagyon jól kibírja a naponta kétszeri vágást is 3–5 mm magasságban. Igen sok tápanyagot és vizet igényel, viszont szép pázsitot ad. Általános nyírási magassága 3–15 mm. Kevés keverékben található meg, mert vetőmagja drága. Levélbetegségekre érzékeny, ezért rendszeres növényvédelmet igényel.

A *Ferencvárosi Torna Club Centerpálya* meglévő növényállományán végzett kísérleteim igazolták, hogy a futballpályán is elszaporodik, mert legjobban bírja a mély nyírást annak ellenére, hogy sekély gyökerezése (sérülékeny és szakad) miatt ide nem való.

Nádképi csenkesz

(*Festuca arundinacea* L.)

Park és sportgyepekben, különösen galopp pályákon alkalmazzák. Annak ellenére, hogy önfelújító képessége gyenge, rövid, tarackoszerű földbeli hajtásaival jól bokrosodik. Igényes a tápanyagra, durva szárú, erős gyepnemezével jól fedi a talajt, ha azonban az ápolása nem

megfelelő, akkor zombékos csúnya gypet képez. Betegségekre és az erős igénybevételre nem érzékeny. Állományon belüli versenyképessége jó, gyomelnyomó hatása zárt állományban erős. Nehezen társítható, agresszív növény, viszont ha jól gondozzák, szép pázsitot ad. Nyírási magassága 50–70 mm. Szárazság, fagy és betegség ellenállósága jó.

Cérnatippán

(*Agrostis capillaris* L.)

Golfpályák (golf green) és a finom szerkezetű pázsitok leggyakoribb alkotója. A szélsőségesen rövid nyírást kiválóan elviseli. A növény szára és levele nagyon finom szerkezetű (kevesebb, mint 1 mm), rövid indákkal vagy tarackokkal terjed. Megfelelően ápolva sűrű, hosszú életű, strapabíró pázsitot ad. A talajjal szemben nem igényes, de száraz, savanyú talajokon eluralkodik.

Összességében tehát: a telepíteni kívánt fajta tulajdonságait és igényét figyelembe kell venni ahhoz, hogy a következő cikkben tárgyalandó telepítéshez ki tudjuk választani a megfelelő fűmagkeveréket.

A használati célnak megfelelő pázsit – legyen akár háztáji, sport, park, dísz vagy vadvirágokkal tarkított – esztétikailag nyugtató hatású, és a használatot is jól tűri abban az esetben, ha a telepítés kivitelezése odafigyeléssel és szakértelemmel megalapozott.

György Attila